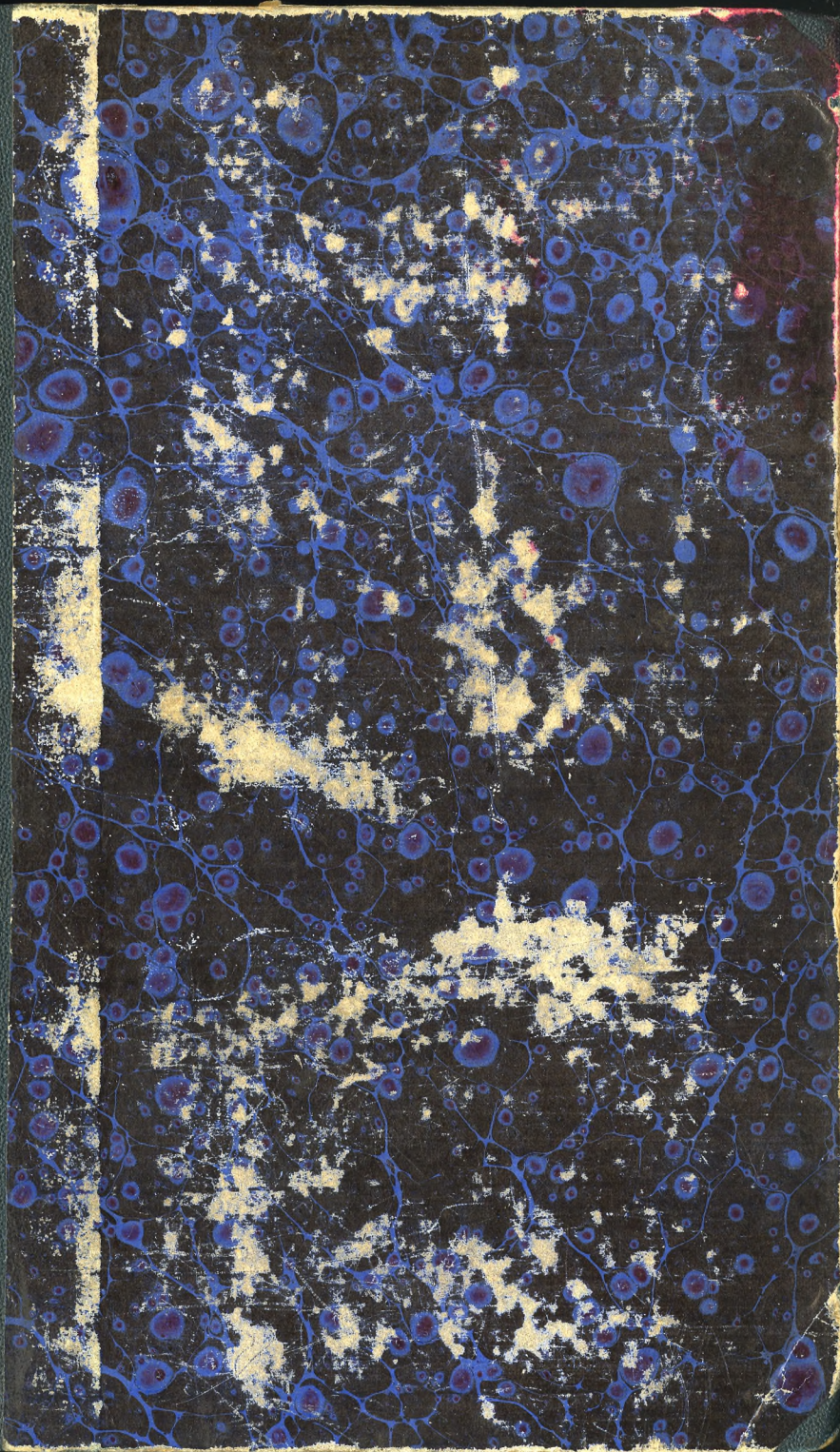

Politikai
röpiratok.

50.

AZ UJ KORSZAK.

50
374

ZSINAGOGAI BESZÉD

MELYET AZ

EGYENJOGOSÍTÁSI ÜNNEPÉLY

ALKALMÁVAL

f. é. január hó 19-én

a

SZÉKESFEHÉRVÁRI IZRAEL. FŐKÖZSÉG
TEMPLOMÁBAN

TARTOTT

Dr. KOHUT SÁNDOR

FŐRABBI.

Közzéteszi a Székesfehérvári főközség előljárósága.

A tiszta jövedelem a honvédalap gyárártására
van szentelve.

9.

Pest, 1868.

Kiadja Löwy M. E. fia könyvárus, királyutca. 2. sz.

LibFSZ 564874

FŐVÁROSI
KÖNYVTÁR
1912

DEBALLAGI MÓR.

Budán , a magyar. kir. egyetemi nyomdából 1868.

הסדי ד' אוכיר ההלית ד' כעל כל אשר נמלנו ד' ורב טוב לבית
 Hadd emlékezzünk meg „ישראל אשר נמלם כרחמיו וכרוב חסדיו
 Isten irgalmasságáról s a jóság azon teljességéről,
 melyet Izráel házának nyújtott az Ur az ő kegyelmé-
 ben s bőkezűségében. ¹⁾ A profeta ezen dicsőekével
 hangoztatjuk mi is szívünk melyéből fakadó hálakö-
 szönetünket, hogy Te oh Ur, az idők megváltoztatója
 s a korszakok alkatója, velünk elhagytad érni azon
 időpontot, melyben kedves hazánk kinyilatkoztatla
 Izráel lakosságáról: „אך עמי המה בנים לא ישקרו „bizonyára
 ezentul az én népem, az én gyermekeim, melyek
 meg nem tagadják hűségüket.“ Azért; irgalmas Iste-
 nünk! midőn mi ebbeli hálánkat neked kimondandók
 szined elé ide jöttünk szent hajlékodbá — lehetetlen
 hogy egyszersmind hozzád ne intézzük forró fohá-
 szunkat: „ויהי להם מושיע „hogy légy viszont segítőknek
 segítője, hogy minden szorongásból mentsd föl, s
 szabadságod védangyala által a szeretet malasztjával
 szabadítsd föl őket „וינצלם וינשואם כל ימי עולם s hogy
 kiemelvén őket a viszontagságokból, a dicsőség fé-
 nyes magasságára állítsd őket minden időre. Hazánk
 s polgártársinkéti eme imánkat teljesítsd irgalmas
 Istenünk.
 Amen!

¹⁾ Vesd össze Ezsajas 63. 7—10.

ויאמר מדוע את הלכתי אליו היום לא הרש ולא שבת ותאמר שלום
 „Ha valaki azt találná kérdezni miért seregeltünk ma
 össze Isten színe elé — hiszen ma nincs se szombat
 se újhold ünnepnapja — akkor a kérdezett azt vála-
 szolja: üdvözlét s hálaköszönetünk kifejezése miatt“
 1) Igenis hálaköszönetünket akarjuk mi ma ha lehet
 ünnepélyes módon leróni kedves hazánk irányában,
 hogy ez bennünket, magyar zsidókat, az egyenjogo-
 sítás horderejű eszméjének valószínűségében részesített —
 s hogy rólunk kinyilatkoztatta: „letelepedhetik Izráel
 népem békés hajlékokban, biztos lakásokban meg nem
 háborított nyugalomban.“ 2) Ezen határozatot pedig
 nem valami honosítási törvény kapcsolatában
 hozták honatyáink hanem szabadelvűséggel hirdették
 „bármikor s bárhol kiterjeszkedhetel Izráel jobbra s
 balra, ne remegj többé, mert nem fogsz megszegye-
 nítettetni; ne aggódjál mert nem borítja arcod szegény
 pír — ; sőt azon leszünk, hogy megfélelkeztessük
 veled nálunk töltött ifjúságod éveit — úgy hogy nem
 fogod többé emlegetni özvegységed napjait 3) mert
 hazád, a tőled tetszholtnak vélt anyád, ismét új élet-
 jelt adott s téged szeretetteljesen karjaiba szorított;
 tehát ושלמו ימי אבלך bevégezetteknek tekintheted gyász-
 napjaidat.“ 4)

Kedves hiveim, tisztelt gyülekezet! Ha betit-
 szerént is nem — de értelmileg igen így nyi-
 kozott k. hazánk a rcánk kiterjesztett egyenjogósítási
 törvény folytán. S ezen szabadelvűség szülte nyilat-
 kozat egyszerre. mint valami varázsszóra megsemmi-
 síté az egész középkort — egyszerre meggyógyítá a
 magyar népet azon, csaknem rögeszmévé vált elő-
 ítéllettől mintha a magyarzsidó még nem lenne éret,

1) Királyok II. könyve 4. 23. — 2) Ezsaías 32, 18.

3) ugyanott 54, 4. — 4) ugyanott 60, 20.

hogy mint ember elismertessék. Mert az egyenjogositás nem egyéb ám mint elismerése azon egyszerű igazságnak: hogy akármely, Isten alakjában teremtet ember — ha csak maga magát nem aljasítja álatá — igényt tarthat emberjogai gyakorlásának élvezetére.

Tehát voltaképen csak igazság zolgálatás s jog-elismerés mondatott ki egyenjogositásunk által; s mégis oly következménydús egy lépés ez; hogy hazánk böles kormánya ez által hathatosan lendített egy új korszak alkotásán. Mert, legalább reánk nézve, igenis egy új korszak alakulása az, ha az eddigi tényállás ellenében לאמר לאסורים „fennen hirdethetjük az eddig mintegy fogságban sinlődőknek אנו „hagyátok oda börtönöketek; igenis új korszak alakulása az, ha mondhatjuk: לאשר בהשך ti kik szellemi sötétségben hagyátok megvakítani fényes képességeket הנלו „most szabadok vagytok“ ¹⁾ s a tudományos működés ragyogó pályájára léphettek: igen is új korszak alakulása az; ha azon néposztály mely — bár hála a magyar békülékenységének s nagylelkűségének még a legmostohább időszakban sem volt véres üldözeteknek kitéve — eddig csak guny tárgya volt s zsidó elnevezésével a megvetés fogalma összekapcsoltatott, most zsidó elnevezésével örömtől dagadó kebellet dicsekedhetik, beteljesülvén ama profétai ige: ez hangosan felszólal én az Istené vagyok — az, Jakab névvel fennen dicsekedik s míg a harmadik, isteni ügyben emeli föl kezét mintegy önmegelégedésből hozzá teszi: elnevezésem pedig „Izraelita“ ²⁾.

Ha hát igaz hogy az egyenjogositás horderejű eseménye a magyarországi zsidóság történelmében új korszakot képez: úgy illik hogy mi ennél, mint min-

¹⁾ Eszajas 49, 9. — ²⁾ ugyanott 44, 5.

den időszak forduló pontjánál komoly gondolkozással megállapodjunk, s rövid szemlében még egyszer visszanézzünk a multa mielőtt a jövő küszöbét áthágjuk.

Ezen visszapillantás, meggyőződésünk szerint, már azért is szükséges, mert kiegészítő sőt megmagyarázó része jelen örömrzésünknek. Ezen visszafelé s előre irányzott kettős szemlénk legyen tehát a mai elmélkedésünk főfeladata, melynek megoldásában bennünket heti szakaszunkhoz mellékelt profétai szakasz igéi vezéreljenek, melyek e következők: „Valóban rontott nyelven s idegen ajakon szól az a néphez — ennek mondván: ezen nyugodalmat engedjétek nekem az elfáradtnak át, s ezen békességet, de ők nem akarnak ráhallgatni. Volt ugyan hozzájuk irányozva az isteni szó mint parancs s zsinórmérték itt is egy kevésbé ott is egy kevésbé — hogy előre menjenek, de ők hátráltak törbe akadtak s megfogattak. Azért így szól Jakab házához az Ur, ki Abrahamot megmenté nem fogsz most szégyent vallani — nem borítja ezután arcodat pír — mert elismertek mint gyermekeit, mint kezem alkotását; keblében szentesítsétek nevemet — Jakab Istenét szentesítsétek Izrael Urát dicsőítsétek.“

Ezen sok tekintetben rejtélyes profétai igék közelebbi fejtegetése s legujabbi eseményünkre való viszonyítása foglalkoztasson ma benünket ha tőlem meg nem vonod segélykezedet irgalmas Uram!

I.

Kedves hiveim, tisztelt gyülekezet! Azt mondók, hogy egy új korszak alakulásánál illő, hogy a multra futo pillantást vessünk, minek előtte a jövő képére szegezünk szemünket. Ezen polgári és állami szabadságunk tekintetében gyászos multunkra azonban még futólagosan sem szerettünk volna visszapillantani; sőt, hogy felséges királyunk kifejezésével éljek, mi is fátyolt szerettünk volna vetni a multra, elmondván a profetával: *חמה אין לי מי יחנני שמר ושיח* ¹⁾ *במלחמה אמשעה בה אציתנה יחד* nem gyuladok haragra — a multat illetőleg — de még az ellenem folytatott harcban kezelt mindenféle tövist s tüskét egy helyre szeretném összehozni s egyetemesen elégetni, nehogy ezentúl azokra valaki ujjával mutathasson. S ha mindennek daczára ma, ezen az örömnök szentelt napon, mégis megemlékeziünk a multról — az csak azon okból történik, mert azt tapasztaltuk, hogy még a fogékonyabb kedélyű s mélyebb belátású egyének örömnnyilatkozata is, egy a multból áttekintő rémgondolattól gátolva van. S ha ezen gondolat mivolta után kutatunk s kérdezősködünk: valjon mi okból vegyül örömnök kelyhébe üröm, azt halljuk feleletül: Ha mi Izráeliták, eddig is emberek voltunk, akkor kell hogy emberjogokban részesültünk volna „mert jogtalanság a legrutabb bélyeg Isten teremtményén s ki rá süti, Isten kezét el nem, kerülheti.“ Ha tehát reánk a jogtalanság bélyegét sítítotték még pedig akkor midőn lelkiismeretesen jártunk el kötelességünk teljesítésében: úgy most sem ujjonghatunk örömnökben szemben egy szebb jelennel, midőn elvégre az emberiség, szent nevében igazságot szolgáltatnak s

¹⁾ Ezsajas 24, 4.

szabadságunk órája ütött. Így okoskodik községünknek jelentékeny, még pedig jozanabb része — s bizonyára ez a tényállás egyebütt is, mert azokat, kik korlátozt gondolkozásuknál fogva — hogy ne mondjam szintén rossz akaratból — közönyösök az egyenjogosítás fenséges eszméje iránt, azokat végkép mellőzöm. Következétesen tehát én csak azokhoz fordulók, kik a nyert egyenjogosításon örülnek ugyan, de nem a tárgy fontosságához viszonyított arányban. Indokaikat hallottuk kutassuk azok helyességét! de egyet tartsunk, szem előtt; nem csak igazaknak de igazságosaknak is kell lennünk és pedig még akkor is, ha a történelem kérlelhetlen logicája ellenünk nyilatkozik. Ellenünk nyilatkozik pedig ha egy tényről akarunk hűn megemlékezni, s arról részrehajlatlan ítéletet hozni. S ezen tény az, hogy mi magyarországbeli izraeliták nem simnltunk annyira Magyarország népéhez mint okvetlen szükséges lett volna. Nem úgy akarnék értetni mintha zsidótörvény szabta életmódunk s szokásaink megtartását, s a társadalombani szigorú örözetét akar-nám czáfolni, s mint olyan közeget tekinteni mely bennünket eddig polgártársainktól elszigetelve tartott. A netaláni ilyen felfogás ellen ovást kell tennem! De a bennünket a néphez való simulástól meggátló s elszigetelő közeg nem egyéb, mint: a szép hangzásu s bájos csengésű magyar nyelvünk elhanyagolása sőt parlagon hagyása úgy hogy csak nem a legujabb időig reánk illett a felvett alapigék alkalmazása: „mert rontott nyelven s idegen hangzásu ajakon szólt a magyar zsidóság az ő népéhez mondán neki: ime itt van a munkálkodás békés élvezete ebben részesits וזאת המנוחה — miután itt van szintén a kötelességek háborító gondja, mely reám nehezül“ — mondom mert rontott nyelven s idegen

ajakkal kértük eddig egyenjogositásunkat: „azért וְלֹא אָנוּ שִׁבְעִי nem akartak reánk hallgatni s jogos követelésünkre hajtani.“ Eddigi elhalasztott egyenjogositásunkat ezen szempontból tekintve, nem vagyunk följogosítva hazánk polgártársainak szemrehányást tenni, mert mint a héber nyelvről úgy a magyarról is el lehet mondani, hogy az, az egyetlen apáink örökségéből reánk maradt hagyomány s szent erekleje, malynek birtokától az ellenünk esküdt idő megfosztani nem volt képes. Azért állíthatjuk tulzás nélkül, hogy nyelvünk elhanyagolása: szentségtörés, mely magáért a vétkeseken boszút vesz, s a rajtunk vett boszu igenis érzékeny volt, mert egyenjogositásunkat eddig késleltette. Ne hozzuk tehát szemben ezen tényállással ezentul fel Magyarország ellenében azon példát, melynél fogva egyéb művelt népek keblében tartozkodó rokonhitfelekezetink már régen valának egyenjogosulva. Ez igaz! — de nem kevésbé igaz az is: hogy egyéb országokban hitfelekezetink összeforrva s azonosulva hazájuk nyelvével, ezzel éltek s küzdöttek volt egyenjogositásuk mellett; holott hazánkban nem sok község volt, mely a legközelebbi időig: לִשָּׁן עֵלִים „sietett volna felcserélni a rontott nyelv használatát a bájos hangzásu honi nyelvvel.“ ¹⁾ Következőleg mi sem csodálkozhatunk azon, hogy hazánk beanünket meg nem értvén s részünkről tanusított gyarapítását érdekeinek szembetűnően nem tapasztalván szintén nem sietett egyenjogositásunk előbbeni kimondására. De, így okoskodnak továbbá, de részünkről történt elhanyagolása nyelvünknek nem elég ok az eddig elhalasztott egyenjogositási igazolására; mert mondják, alapigénk tovaüzésével: וְהִיא לְהֵם דְּבַר ה' צוֹ לִצְוֹקוֹ לָקוּ „miert nem volt nekik az

¹⁾ Ezsájás 32, 4.

isteni ige mint parancs s zsinormérték“; miért nem egyenjogositottak polgártársaink, azon bennük meghonosított isteni szó parancsára, melyet mi igazságszeretetnek s érdemelismerésnek nevezünk; miért nem találtunk mi már eddig méltánylásra miután kötelelességeinket teljesítvén, csak istei igazság lett volna hogy egyenjogositassunk.

Erre én kedves hiveim! Szintén alapigénkben azt válaszolom: igen volt már eddig is igazság szolgáltatás s jogelismerés: csakhogy *ועיר שם ועיר שם* „ott és egy kevésbé, itt is egy kevésbé“; nem pedig mindenütt Magyarország széles e földén!

Kedves hiveim, tisztelt gyülekezet! De, bár nem lehet, ha egészen mellőzni is akarnók ezen nyelvbeli körülményt, akkor egy második mozzanatot kell még felemlitenünk, mely mind történeti mind lélekteni szempontból tekintve egyaránt igazolhatják, eddig marasztalt egyenjogosításunkat. Ezen második mozzanat az: hogy, szomorú de igaz, hazánk maga is többé, kevésbbé a rabszolgaság igája alatt görnyedt. *ולא שמעו אל משה מקצת דוה* „Nem hallgatták meg Mozes lelki szorongatás, s a fölötte kemény munka miatt.“¹⁾ Ez volt a mi sorsunk is! Polgártársink sem hallgathatták meg a Mozes hitüek egyenjogosítási kívánatait azoknak lelki szorongatása miatt s a roppant munka kötelezettség nyomasztó sulya alatt. Vagyis, hogy alapigénkkel szóljak „nem hajtottak követelésünkre, dacára annak, hogy ezeket isteni igazság támogatta, mert *למען ילכו* a helyett hogy polgártásaink szellemi s anyagi tekintetben előremenetelt tanusithattak volna, a helyett *וכשלו אחור* visszaestek, hátráltak, a kényura-

¹⁾ Mózses II. könyve 6, 9.

ralom által törbe jutattak s fogságba ejtettek.“ Ezzel szintén a magyar zsidóság sorsa is el lön döntve, mert a magyar néppel az is rab maradt. Ki fogna tehát azon látványon megütközni, ha a lánczaival csörgető rab legnemesebb szándéka daczára sem képes hason sorsbani részesét felszabadítani. Már pedig ha áll hogy אין הכושר מתיר עצמו מבית האסורים a lebilincselte önnerejéből föl nem oldhatja kötelekeit: úgy bizonyára az is áll, hogy a lebilincselte mások bilincseit feloldani nem képes.

II.

De feloldotta polgártársaink rabszolga bilincseit egy magasabb erő. A felettünk örködő atyai gondviselés, fenségesen uralkodó királyunk személyében megadta hazánknak alkotmányos szabadságát. Hazánk uj életre támadt fel mert ואמר לך ברמך ה' „elhatározta az Ur hogy országunk, ujra feléledjék a kiöntött honfi vérben.“ S ezen két évtized előtt kiöntött honfiu vérből csakugyan kisarjadzott a szabadság zöld fája. S a magyar zsidóság? mely vérével szintén áztatta a szabadság ezen fáját, ime most a megérett gyümölcsök élvezetében osztozhatnak! יהיה ורועם לבקיים אף ייזועתנו היה ורועם לבקיים אף ייזועתנו mihelyt felderülni engedte az Ur a szabadság hajnalát hazánk egén, azonnal nekünk is segítve lön nyomorunkban.“ ²⁾ Későn ugyan, de emberi ítélet szerint tartosan van megvetve szabadságunk szilárd alapja, mely meg nem rázkodtathatik, mert érette kezeskedik egy nagy, még pedig nemes, nemzet be-

¹⁾ Ezechiel 16, 6. — ²⁾ Ezsájás 33, 2.

csülete. K. h. az egyiptomi rabszolgaságban szenvedő elődeinkről azt közlik Midrasch bölcseink miszerint, elődeink erős hite vala hogy csak az leendő felszabadítójuk s a nyert szabadság erős védbástyája, ki kétszeres szabadsági kifejezéssel él ha a néphez lép felszabadítási tervei valósitása végett. Ezen egyén Mózsés volt a mennyiben ő kétszer ismételte e kifejezést: „Isten meggondolt titeket“ s Izráel hitelt adott neki.“ ¹⁾ Ezen hagyomány hűn tükrözteti vissza a magyar zsidóság történetét, mert a szabadság új Mózséseként üdvözölhetjük mi is fenséges királyunk jóváhagyásával választott magyar kormányt, a mennyiben kétszeres vívmánynyal lépett fel; a szabadság egyik nemét ugyanis a magyar népnek a másikat hitfelekezettünknek meghozván. Azért mondók, hogy erős hitünk, hogy szabadságunk, mely a magyar népszabadságának alapján nyugszik, tartosan fog biztosítani. Hadd öröljünk tehát szívünk mélyéből ezen jelenetnek — s hadd legyen „a mai nap — ünnepnapunk, melyet az Ur teremtett a végett, hogy öröljünk, sőt hogy ujjongjunk rajta.“ ²⁾ Már pedig ezen napot Istenünk szerezte lelki örömeinkre mert beteljesültnek láthatjuk profétai alapigénk ígéretét. „Igy szól az Ur, ki Abrahamot megmenté, Jakab házához: nem fogsz ezentul megszégyenülni Jakab: Jakab létedre, s nem fogja arcát pír borítani כִּי יִרְאֶה מַעֲשֵׂה יְדֵי בְרָאִתּוֹ לְדָוִד מַעֲשֵׂה יְדֵי mert elismerte őt hazája mint gyermekét mint kezem alkotását.“

K. h. Alapigénk Abrahámról emlékszik meg. Nosza tanuljuk meg tőle a háladatosságot! mert, mondják bölcseink, a szent írás azon szavaiból „s meghajolt Abrahám helységre lakossága előtt“ azon tanul-

¹⁾ V. ö. Bereschith Rabba Mozes I k. 83. Fejezet.

²⁾ Zsoltár. 118, 24.

ságot merithetjük: hogy a vett jótéteményért hálánkat le kell rónunk.“ ¹⁾ Kövessük hát Abrahám nemes példáját s fizessük le hazánk irányában hálatazósunkat. Hogy ez miben álljon?! Ezt szintén alapigénkből tudhatjuk, mely szívünkre köti בקירו יקרישו „országok keblében szentesítsétek nevemet“ Isten szentesítése pedig nem egyéb mint hazánk jóllétének mindennemű tehetségeinkkel való gyarapítása. Ha tehát a gazdag az ő vagyonával; a szegény — legalább jó szándékból folyó szóbeli buzdításával; a műiparos ernyedetlen szorgalmával; az egyes szülők s tanítók gyermekeik s növendékeik oktatásával igyekeznek — még pedig szent komolysággal, tántoríthatlan kitartással, minden erejük megfeszítésével, a kölcsönös szeretet szellemétől áthatva igyekeznek azon egy nagy cél megközelítése felé: „hogy a haza viruljon s erősbuljon“: akkor ezen sokfelé elágazó tevékenységnek összege méltán neveztetethetik Kiddusch-haschem „Isten szentesítésnek.“ S hogy az imént kifejtett isteni szentesítés nagyon is megfér zsidó vallásunk szellemével: az kiderül Jeremias azon intőszavából, melyet a látnok Jeruzsálem füstölgő romjairól utána kiáltott a mindenféle fogságba hurczolt zsidó népnek — azon intőszóból ugyanis: „mozditsátok elé békességét azon városnak, melynek keblébe én titeket költöztettelek sőt imádkozzatok az Urhoz érette, mert annak üdvében rejlik a ti üdvetek. Azért mondja alapigénk is országok keblében szentesítsétek nevemet s ez által szintén szentesitenditek Izráel mennyei urát.“

Ha tehát ezen vallásunktól támogatott s polgári kötelezettségünk érzetétől előlirt isten-emberi termé-

¹⁾ Bereschith Rabba Mozes I k. 23, 7.

tünkhöz illő módon kiki megteszi azt a mennyi erejéből kitelik, csak akkor fogtuk fel egyenjogositásunk áldásdús jelentőségét, mely nem tétlen nyugalomban, de szünteleni teherviselésben áll. A valódi jó honfi *וירא מנחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה* csak akkor fogja élvezhetni nyugalma s országát csak akkor szépnek találni: *ויט שכמו לסבל ויהי למס עבר* ha egyszersmind megtudja hajtani vállalait a hon érdekében elviselendő terhek fölvételére. Ezen terhek elviselésében akarjuk mi erőnket edzeni, mint eddig úgy ezentul is, s ha nem is új kötelességek körébe lépünk: mindamellett roppant a különbség a múlt s a jövő közt, mert míg eddig kötelességünk teljesítését csak a lehető legnagyobb önmegtagadással végeztük, úgy ezentul áldozat készséggel s szeretettel fogjuk végezni. De az imént jelzett teendőségünk a jövőnek feladata, a midőn az egyenjogosítás horderejű jelentősége nem csak elvileg, de — seza földolog, gyakorlatilag is foganosítani fog. A jelennek feladata azonban, hogy a jövőre készítsen elő bennünket, s ez csak akkor történhetik meg, ha az egyenjogosítás szülte örömnnyilatkozatunknak átengedjük magunkat. S örömnunk nagyon is indokolva van. Eleve már általános emberi ségi szempontból örülünk azon jelenetnek, hogy hazánk az egyenlőségi új korszakától fogva, egyéb országok műveltségi színvonalán áll, a mennyiben az egyenjogosítással egyuttal kimondatott a fölvilágosodottság felsőbbbsége a szellemi sötétségbeni bolygás felett; a haladás elve a ránkmeneti járás ellenében. Egyéni szempontból tekintv pedig örülünk, hogy a százados elöitéletek eltörülésével hitfelekezetünknek is tér fog nyittatni a közös ügyek hozzászólásához. Ezt nem vajmi kitüntetősi hajhaszátból óhajtjuk, hanem honfiu érzelmiünk s gondolatunk tolmácsolása végett

mert érdekeink ezentul a haza érdekeivel azonosulvák. Azért legyen közreműködés vezérelvünk! A haza közös levén, céljaink s ágazzanak szét, hanem központosuljanak a hazai szeretetből eredő s oda visszaterendő összhangzó s egybevágó nagy tevékenységben.

A mi pedig eddigi várakozásunkat illeti ugy általa őszinte örömünk s hálaérzésünk csorbát nem szenvedhet, mert először magunkat s a kedvezőtlen körülményeket kell okoznunk hogy ügyünk nem lőn előbb eldöntve; azután pedig haszontalan lenne azon tépelődni, hogy mikor egyenjogosítottunk. Elég az hogy egy általában kimondatott egyenjogosításunk még pedig mindkét ház általános lelkesedésére. A jó sohasem jöhet oly későn hogy annak beköszöntésénél öröme ne buzditassunk.

Különben kárpotolva érezhetjük minmagunkat eddigi várakozásunkért azon üdvös tudatban hogy: אֵיךְ אֵיךְ אֵיךְ אֵיךְ a mi felszabadítóink eddig sem voltak kényuraink hanem előbb még fivéreink ¹⁾. S hogy ezen fivéri indulat irányunkban a jövőre még fokoztatva fog valósulni — ez egy oly megnyugtató s fel-emelő érzemény — hogy a fölötti örömünket nemcsak hogy nem akarjuk eltitkolni, hanem hogy fennen akarjuk viszhangoztatni az imaházakban s iskolákban az életforgalom zajos utczáin, sőt a házak tetőiről a profetai szózatot: „ujjongva mondjátok, kiáltásatok, terjeszszétek az ország végéig: az Úr hazánkban szabad emberekké tette J a k a b szolgáit.“ ²⁾ De az örömhírnél ne állapodjunk meg; a mező hirdetéssel ne elégedjünk meg, — hanem hálaérzésünk jeléül tetté kell valósítanunk ugyan azon profétától átvett buzditó szót: עָבְרוּ עָבְרוּ בְּשַׁעְרֵי מִן דֶּרֶךְ הָעָם מִלּוֹ מִלּוֹ „járjátok, járjátok be az ország helységeit; törjetez utat tetteitekkel a nép

¹⁾ Ezechiel 11, 15. — ²⁾ Ezsájás 48, 20.

szívéhez; egyengessétek az ösvényt szellemi működés-
tekkel; távolítsátok el róla mindennemű gonoszság
megbotránkoztató kövét: így — s csak is így — fog-
játok a népek mintaképeül kitűzhetni kedves hazáto-
kat.“¹⁾ Amen!

Igen! hazánkat mintaképül kitűzni,
A tettek láncszemeit egymásba fűzni,
Legyen, oh Isten, ezentul erős hitünk;
Ily szellemben hagyj a jövőben működnünk.
Áldozat és tetterő legyen jelszavunk,
Mig győzelmet tartost s dicsőt ki nem vivünk;
Mig hazánkat fényes polezra nem emeltük,
És országszerte irigyeltté nem tettük.
De hazánkat nem csak mindig ajkon hordjuk
Hanem szívünk mélyébe vésve birjuk!
Vele fakadjunk öröme és bánatra
Vele aggadjunk s reméljünk újra s újra.
Bénne leljük tel boldogságunk összegét,
Sőt még életünk fentartási kellékét
Azért oh Irgalmas, hön epedve kérünk;
Hadd hazánk viruló nagyságát elérnünk;
Oh hadd legyen áthatva minden gyermeke,
A békesség szellemétől mind örökre.
Nem vallását, de emberi méltóságát,
Lássuk mi mindenekelőtt egymásban át!
Igy kölcsönös tiszt let s becsület támad,
S a hazára mindenünnen áldás árad.
— Áldásodat kérjük le a királyné párra
Hazánk atyáira s ministeriumára.
Városunk hatóságát s intézményeit,
Köz-églünk minden tagját s növendékeit,
Kövesse tettükbeni siker és áldás.
Léptünket pedig vezérelje haladás!

Éljen királyunk s kormányunk, hazánk éljen
Szívünk melyéből hadd harsogtassuk. Amen!

¹⁾ Ugyanott 62, 10.

